

Interreg

Austria-Hungary

European Union – European Regional Development Fund

Co-AGE

AZ IDŐSEK KÖZÖTT VÉGZETT ÖNKÉNTES MUNKA TÁMOGATÁSÁT CÉLZÓ REGIONÁLIS MODELL

MAGYARORSZÁG – VASI RÉGIÓ

Co-AGE ATHU 123

2019.11.01. – 2022.10.31.

TARTALOMJEGYZÉK

.....	1
TARTALOMJEGYZÉK.....	2
BEVEZETÉS	3
FEJEZET 1: KIINDULÁSI HELYZET	4
1.1 A Vas megyei Co-AGE projekt céljai az idősbarát településekre vonatkoztatva	4
1.2 Információk az idős emberek életkörülményeire vonatkoztatva.....	6
1.3 Az önkéntes tevékenység szükségessége: segítés és közösségépítés.....	8
FEJEZET 2: AZ ELKÖTELEZŐDÉS SZERKEZETE.....	10
2.1 Szervezeti struktúrák.....	10
2.2 A fenntartó szervezetek karaktere	12
FEJEZET 3: CÉLOK.....	13
3.1. A projekt indulása óta összegyűjtött tapasztalatok (Kiindulási pontok, erősségek, gyengeségek)	13
3.2. Rendelkezésre álló struktúrák	13
3.3. Fejlesztési igények.....	13
FEJEZET 4: MENEDZSMENT – FOLYAMATOK	15
4.1. Az önkéntesek feladatainak definíciója.....	15
4.2 Keretfeltételek megteremtése	15
4.3 Értékelés és továbbfejlesztés	16
FEJEZET 5: KOORDINÁCIÓS FOLYAMATOK	17
5.1 Az önkéntesek elérése, toborzása és megnyerése.....	17
5.2 Az önkéntes munka koordinálása.....	18
5.3 Hálózatos gondolkozás	18
5.4 Az önkéntesek továbbképzése és vezetése.....	18
FEJEZET 6: LEHETŐSÉGEK ÉS KONKRÉT PÉLDÁK.....	19
6.1 Lehetőségek az idős embereknek partnerközösségekre bontva:	19
FEJEZET 7: EGYÜTTMŰKÖDÉSEK.....	21
7.1 Az együttműködések leírása.....	21
7.2 Az együttműködés jelentősége a fenntarthatóság szempontjából.....	21

Bevezetés

Az A.T1.3 (Önkéntes Börze: Szervezeti Keret létrehozása) tevékenység részeként egy közös kétoldalú modell jött létre az idősek önkéntes munkájának támogatására (célok, struktúrák, együttműködés, folyamatok, ajánlatok). Ez a kétoldalú modell jelenti a regionális adaptációk közös alapját, valamint a regionális modellek értékelésének alapját.

Az önkéntes munka fejlesztése és bővítése érdekében a projekt régiókban eltérőek a követelmények. Emiatt a regionális modellekben található részletes D.T1.3.2 kimenetet használják a közös modell regionális adaptációinak dokumentálására, beleértve a négy részt vevő régióban az idősekkel foglalkozó önkéntesek további támogatási intézkedéseit.

A bilaterális modell fejezeti felépítése alapján a regionális modell az időskorúak és az idősek önkéntes munkája céljait, struktúráit, folyamatait, valamint a VAS (HU) régió adottságaira épülő ajánlatokat és együttműködések mutatja be.

FEJEZET 1: KIINDULÁSI HELYZET

Az első fejezet azzal a kontextussal foglalkozik, amelyben az idősök önkéntes tevékenysége zajlik a Co-AGE projekt keretében az úgynevezett Vas megyei (Magyarország) régióban.

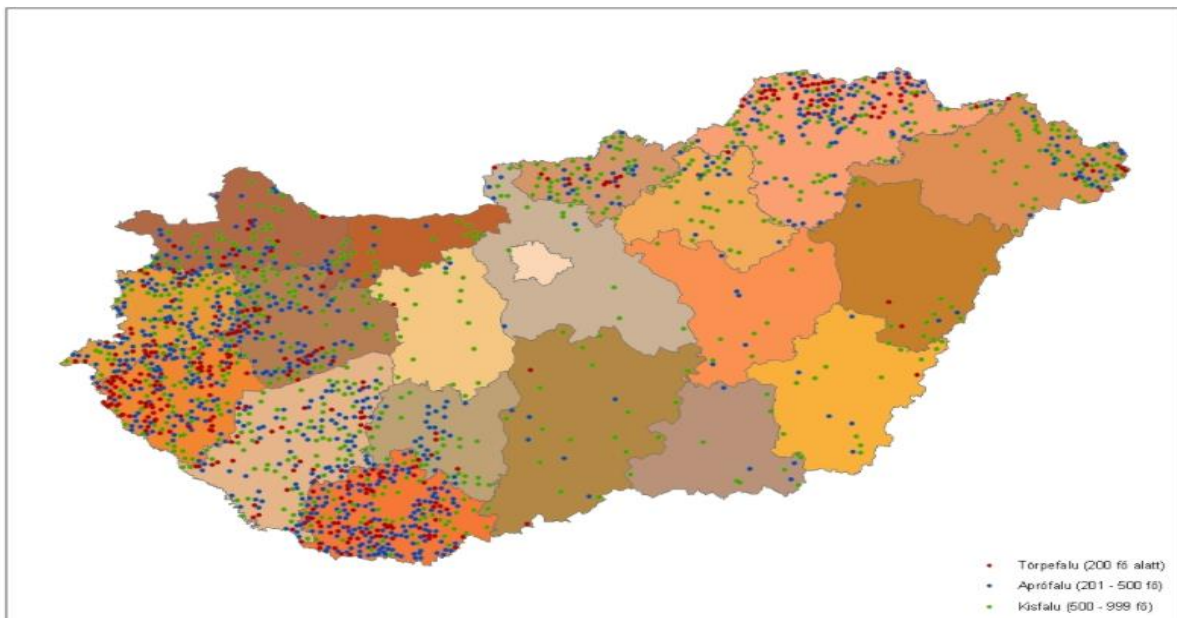
1.1 A Vas megyei Co-AGE projekt céljai az idősbarát településekre vonatkoztatva

Történeti, demográfiai, szociológiai kitekintés

Vas megye Magyarország nyugati megyéje, amelynek település szerkezetére jellemző, hogy sok apró településből áll. A kis falvak egymáshoz közel fekszenek, és önálló önkormányzatisággal bírnak. A történelmi Vas megye sajátos adottságaival együtt is a történelmi Magyarország nyugati határának őrvideke volt. A Monarchia kialakulása és a jelentős ipari fejlődés, vasútépítés Szombathelyt jelentős központtá emelte. Ebben az időben nevezték a Nyugat királynőjének. Az Árpádházi királyok idejétől fogva e területen német, magyar, vend és horvát lakosok éltek, akik a békés együttélés keretei között viselték gondját a tájnak, és védték a határt. A történelmi Vas Vármegye földrajzi adottságai is egészen különlegesek, mert az Alpokalja, Kemenesalja, a Kemeneshát és az Őrség önálló földrajzi, és kulturális egységeket alkottak az ott élő különböző nemzetiségekkel. Ezt az 1000 éves harmóniát és gazdasági, kulturális és földrajzi egységet törte derékba az 1. világháborút követő, Magyarország szempontjából tragikus és igazságtalan békediktátum. „Az első világháborút lezáró békeszerződések következtében Vas megye – miként az ország – területének és lakosságának jelentős részét elvesztette. A Moson, Sopron és Vas megyéktől 1921-ben Ausztriához csatolt területekből jött létre a mai Burgenland tartomány. Az új ország- és megyehatár következtében Vas megye korábbi és szerves fejlődés eredményeként létrejött bel- és külföldi gazdasági, kereskedelmi és infrastrukturális kapcsolatai igen hátrányosan változtak meg.”¹ Mindez tehát alapvetően vetette vissza Szombathely és a csonka megye további fejlődését, majd a 2. világháború utáni kommunista diktatúra miatt az elzártság, határsáv, „Vas függöny” káros hatásai miatt nem tudtak a falvak és városok kellően fejlődni. A falvakból az erőszakos urbanizáció miatt az emberek elvándoroltak és elkezdődött az elöregedés és előnytelen demográfiai viszonyok kialakulása.

¹ <https://www.vas megye.hu/megye/tortenet/>

A legnagyobb település, és egyben megyeszékhely Szombathely, amelynek lakosságszáma 78 324 fő (2021. jan. 1.). Magyarország városai között lakosságszám szerint² ez a város a 10. helyen áll. Vas megye utolsó becsült népessége 253 305 fő (2018 évben), ami akkori Magyarország népességének **2.6%-a**. Népsűrűsége 76 fő/km². Az emberek 216 településen élnek, amelyből 13 a város. Mindebből látszik, hogy közel 31% a lakosoknak a megyeszékhelyen él, a többi város mérete jóval kisebb³, vagyis a lakosság jelentős része falvakban, és azon belül is aprófalvas településen él. Éppen ezért releváns törekvés volt a határon átnyúló (Interreg) pályázat célját a kis és apró településeken élő idős emberek megsegítésére kijelölni. Aprófalva: (500 fő alatti népesség): Magyarország teljes lakosságának 25%-a él apró- és kistalvakban, hátrányos helyzetük miatt perifériává váltak. Jellemzően apró- és kistalvas településszerkezetű megye, Vas megye.⁴ Az alábbi ábrán kék jelzéssel jelölték az apró falvakat.

²

https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_legnagyobb_telep%C3%BCI%C3%A9sei_lak%C3%B3n%C3%A9pess%C3%A9g_szerint

³ „A városi rangú települések (2011-ben tizenkettő, 2016-ban tizenhárom) egyike sem éri el a 100 ezer fős lakosság számot, egyedül Szombathely lélekszáma haladja meg az 50 ezer főt (77 547 fő 2013-ban), további négy város (Sárvár, Kőszeg, Celldömölk, Kőszeg) lakosságszáma több, mint 10 000 fő. Szentgotthárd népessége majdnem eléri ezt az értéket (8 787 fő 2013-ban). Jánosházán, Vasváron, Bükön, Csepregen, Óriszentpéteren, Vépen és Répcelakon a lakosság nem éri el az 5000-es lélekszámot sem.” Forrás: <https://www.vas megye.hu/megye/nepesseg/>

⁴ <http://www.terport.hu/telepulesek/telepulestipusok>

1.2 Információk az idős emberek életkörülményeire vonatkoztatva

1.2.1. Hiányos idősellátás segítése, és az ellátáson kívül esők bevonása

A történelmi és politikai okok mára sajátos helyzetet teremtenek a falvakban. Egyrészt a fenti folyamatok következményeiként, a fiatal lakosok elköltöztek, így az iskolák és óvodák is bezárásra kerültek. Ha nincs oktatási intézmény, akkor az elvándorlás tovább folytatódik. Vas megye vonzó földrajzi adottságai (Őrség egyedi szerves települései, falvak és városok gyógyvizei (Borgáta, Sárvár, Szentgotthárd, Bük, Mesteri, Körmend, Celldömölk), a szubalpin mikroklíma (Kőszeg, Velem) vonzó az ország távoli tájairól ideköltözőknek, akik ugyanakkor nyaralóként vagy helyi lakosként nem könnyen integrálódnak a helyi közösségbe. E csoportba tartoznak a külföldi (osztrák, német, holland) bevándorlók is, akik csak az év egy bizonyos idejében tartózkodnak a megvásárolt ingatlanjukban. Az utóbbi három évtized jelensége, hogy a Magyarország keleti megyéiből, illetve Erdélyből, Délvidékről a jobb kereseti lehetőségek miatt (határ közeli lakhely) a nyugat magyarországi falvakba és városokba költöznek. Ezen sok esetben nem válnak közösségteremtő erővé. Az úgynevezett őslakosok jórészt idős emberek, akiknek szociális ellátására a helyi közösségek nem mindig eléggé felkészültek.

A tapasztalat az, hogy az önkormányzatok mindent igyekeznek elkövetni annak érdekében, hogy az idős lakosok támogatásban részesüljenek, de számos területen komoly hiányosságok tapasztalhatók. A kis falusi közösségekre jellemző, hogy az egészségügyi ellátás hiányos, oktatási intézmények nincsenek, a kultúrház nem működik, helyben lakó pap már nincs, a bolt és posta bezárt, az orvos és jegyző körzetes formában látja el feladatát. A falurombolás sajátos formája valósult meg Magyarországon az elmúlt negyven esztendőben.

1.2.2. Települések a lét határán (KSH)

„Települések a lét határán” címmel a KSH érdekes tanulmányt közölt a témában.⁵ Vas megye vonatkozásában sokat elárul a következő idézet, amely Vas megye Területfejlesztési koncepciójából (2012) való: „... a lakónépesség elöregedése, Vas megye állandó népességén belül a 60 évesnél idősebb korosztály száma az országos átlaggal megegyezően nőtt 11%-kal 2000 és 2010 között. ... Az idősebb korosztály részesedése a legnagyobb az Őrszentpéteri kistérségben, amit a fiatalabb bevándorlók sem tudnak ellensúlyozni. A társadalom öregekedése a megye többi részén is előrevetíti az időseknek nyújtott szociális, egészségügyi és egyéb szolgáltatások iránti kereslet növekedését.”⁶

⁵ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/fogyonep.pdf>

⁶ http://www.terport.hu/webfm_send/4107

1.2.3. Vas megyei területfejlesztési koncepció 2021

A 2021-ben készített területfejlesztési koncepció kiegészíti a nyolc évvel korábbi megállapításokat:

„A megye egyik sajátossága, hogy egyszerre vannak jelen a központi települések és az egészen apró falvak. Míg a központi települések, illetve a relatív erősebb gazdasági potenciállal rendelkező városok agglomerációjába tartozó falvak jövője biztosított, addig egyes, a megye periferiáján, a térségközponttól távolabb eső, nehezen megközelíthető kistelepülések fennmaradása a jövőben veszélybe kerülhet. 100 főnél kisebb lakosú és a népességcsökkenés szempontjából a legrosszabb helyzetben lévő, a „kihalás” által leginkább veszélyeztetett települések többségében a megye belső periferiájának számító területeken, az Őrségben, a Vasi hegyháton találhatóak: Daraboshegy, Döröske, Halastó, Hegyhátszentmárton, Iklanberény, Kemeneskápolna, Kerkáskápolna, Kétvölgy, Kiszsidány, Nemesmedves, Orfalu, Sárfimizdó, Szaknyér, Szatta, Velemér, Zsennye. Ezen települések speciális, komplex vidékfejlesztési beavatkozásokat igényelnek, melyek keretében törekedni kell arra, hogy ezen településeken is maradjon lakófunkció, miközben ösztönözni kell az épített örökség értékek és épületállomány megőrzését, mely esélyt kínál a kistelepülések üdülési-pihenési célú használatára is. A kistelepülések fennmaradásában, népességmegőrzésükben fontos szerepük lehet az önfenntartó gazdasági tevékenységeknek, a munkahelyek és az alapvető közszolgáltatások elérhetőségének biztosítása azonban továbbra is elsőrendű fontosságú.”⁷

1.2.4. Kormányzati törekvések Magyarországon

Ugyanakkor komoly erőfeszítések zajlanak annak érdekében, hogy a kis települések, tanyák világa mégse szűnjön meg Magyarországon, és célzott kormányzati vidékfejlesztési programok indulnak (Magyar Falu Program, Falusi CSOK, Új Tanyaprogram, Fialat gazda pályázat, közművelődési szakemberek képzése és foglalkoztatás támogatása, egyházi épületek és közösségi terek felújítása stb.) A kormányzat felismerte, hogy jelentős anyagi erőforrást kell fordítani a falvak népének megtartására, illetve a vidéki élet fellendítésére. Az EU források jelentős mértékben csapódnak le falvainkban, ahol megújulnak az utak, közösségi terek épülnek, lelassult az oktatási intézmények összevonása, új egészségházak épülnek, külön támogatásban részesülnek a vidéken praxist vállaló orvosok, védőnők, papok és lelkészek, illetve egyéb közfeladatot ellátók. A pandémia váratlan hatására az utóbbi években felértékelődtek a falusi ingatlanok, és egyre több család költözik vidékre, és a home

⁷ https://www.vas megye.hu/wp-content/uploads/2021/02/Vas_megye_ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9si_koncepci%C3%B3_2021_egyeztet%C3%A9si_v%C3%A1ltozat.pdf

office munkamódszer nagyobb teret nyújt a munkavállalóknak is a vidéki élet választásához. Ez egy egészen új jelenség, amely a Co-AGE projekt sikeréhez is új szempontokat adhat.

1.2.5. Egyházak szerepvállalása

A grazi katolikus karitás, a Soproni Evangélikus Egyházközség és a Szombathelyi Evangélikus Szeretetszolgálatért Alapítvány részvétele a projektben az erős egyházi szerepvállalást biztosítja. Vas Megyében különös hangsúly esett arra, hogy a mintaközségek olyan falvak legyenek, ahol az idősek életminőségének javítása lehetőleg a helyi egyházi közösség és szociális szolgáltatás együttműködésével jöjjön létre. A bizalmi személyek toborzása is az adott településen élő egyházi önkéntesei és alkalmazottai között zajlott.

A Vas megyei aprófalvas településeken a meghatározó vallás a római katolikus és az evangélikus. Az Őrségben pedig reformátusok is élnek szép számmal. A projektben egy egyházi, evangélikus alapítású diakóniai alapítvány vesz részt, amely a mintaközségek kiválasztásában nagy szerepet szánt a helyi, vagy informális önkéntes hagyományokkal bíró egyházi közösségeknek. Az egyház nem csak, mint gyülekezeti közösség van jelen a Vas megyei településeken, hanem az evangélikus egyház a diakóniai és oktatási intézmények fenntartójaként is kiveszi részét a közfeladatok ellátásában. Az egyházban élő szolgáló attitűd, és a közösségek az idősbarát önkéntesség szempontjából a célcsoport elérése és az önkéntesek toborzása vonatkozásában is kulcs szerepben van. Az idős emberek vallásos kötődése európai trendekkel és szociológiai vizsgálatokkal is bizonyítható. Az idősek szociális segítése több mintafaluban (diakónia) legalább egy, de több helyen két formában valósul meg. Hagyományosan önkéntes csoportok által (plébániai karitás, evangélikus diakóniai csoport), illetve egyes helyek egyházi szociális intézmények által (Boba, Nádasd). Az idősbarát települések és projektek megvalósításában, a generációk közötti önkéntesprogramok szervezésében a gyülekezeti és plébániai közösségeknek nagy szerep jut. A helyi egyház ismeri az időseket, illetve a többi korosztályt is szervezni képes. Az egyházi közösségek részére a Co-AGE projekt a formális önkéntesség szervezeti kultúráját teremti meg.

1.3 Az önkéntes tevékenység szükségessége: segítség és közösségépítés

1.3.1. Önkéntesség, mint segítség

Az idősbarát önkéntesprogram elsődleges célja, hogy a projektben résztvevő falvak idős és sokszor egyedül élő lakosságát segítse. A meglévő önkormányzati és egyházi szociális szolgáltatók működését kiegészítse, illetve új közösségformáló programokat indítson el, és tartson fenn. A segítség két szinten történik:

a.) **Alapszint, vagyis az alapvető szükségletek kielégítése** (pl. háztartás) területén zajlik. Ebben az esetben a professzionális szociális alapszolgáltatás kiegészítőjeként jelenik meg az önkéntes. A házi segítségnyújtás finanszírozása sok esetben nem teszi lehetővé, hogy a segítő munkatárs kellő időt, és munkát végezzen egy-egy idős otthonában. Ezért fontos, hogy kiegészüljön ez a tevékenység önkéntesmunkával is. A Co-AGE bizalmi munkatársa és a program önkéntesei ezen a ponton fontos feladatot töltenek be.

b.) **Magasabb rendű szükségletek kielégítése.** Az idősbárátprogramban helye van a generációk közötti együttműködés erősítésének. A Co-AGE bizalmi munkatárs képzés kimenete az úgynevezett mintaprojekt volt. A mintaprojektekben számos olyan terv született, amely az idősek és fiatalabb generációk együttműködéséből létrejövő pozitív hatásokra koncentrált. Az otthon lévő fiatal gyermekes anyukák baba-mama köre találkozik az idős hölgyek klubjának tagjaival, hogy egymást gazdagítsák. A fiatalabb generáció tagjai ezáltal az idősektől tanulnak, míg az idős ember hasznosnak, vagy újra hasznosnak érzi magát (pótnagymama, receptek cseréje stb.).

1.3.2. Önkéntesség, mint közösségépítés

A jól menedzselt önkéntesprogramok mindig közösségépítő hatásúak. Egyrészt közösség kovácsolódik az önkéntes között, hamar kialakul a „Mi tudat”. Másrészt közösség formálódik a célcsoport (idősek) és az önkéntesek között is. A kis falvakban működő kulturális és sportegyesületek, tehát a civil szervezetek és egyházak alkotnak közösségeket. A generációk közötti közösségépítés egyik formája a formális önkéntesség. A Co-AGE projekt során kiképzésre kerültek a bizalmi munkatársak, akik egyben önkéntes koordinátorként is végzik munkájukat. Az önkéntesek toborzásához, képzéséhez és mentorálásához szakmai segítséget nyújt az Interreg program. Nagyon fontos, hogy a program eredményei között megjelenjen a helyi közösség kohéziójának erősítése. A Projekt jellegéből adódik, hogy együttműködő partnerek vesznek részt benne. Az önkormányzat, egyházi közösség, szociális szolgáltató, orvos, kultúrfelelős, civilszervezetek, oktatási intézmények összefogását segítheti a program, ami mindenképpen a helyi közösség erősödését munkálja.

FEJEZET 2: AZ ELKÖTELEZŐDÉS SZERKEZETE

A Co-AGE projekt intézményi keretei között végzett tevékenység, formális önkéntes munka. Ez a fejezet leírja azokat a struktúrákat, amelyekben a Vas megyei régióban a Co-AGE keretében megvalósuló önkéntes tevékenységeket szerveznek.

2.1 Szervezeti struktúrák

A Co-AGE Interreg pályázat gesztora (konzorciumi partner) Vas megyében a Szombathelyi Evangélikus Szeretetszolgálatért Alapítvány, amely a programban szereplő partnerközségekben az önkormányzaton kívül, egyházi és civil szervezetek bevonására törekszik.

2.1.1. Bucusu

Szombathelyhez közel fekvő határtelepülés, amelynek szoros kulturális és sportkapcsolatai vannak Rohonc községgel. A Co-AGE program személyi bázisát a római katolikus plébániaközösség karitászcsoportjának önkéntesei adják. A két bizalmi személy is e körből került kiválasztásra. Jelentős együttműködő partner az önkormányzat, amely a faluházban helyet ad a programok szervezésének. A bizalmi munkatársak önkéntes csoportja a falu lakosságából, fiatal és idősebb rétegekből kerül ki. Cél a fiatalok és diákok bevonása is. A bucsui program sajátossága, hogy a közeli osztrák falu idős lakosságával közös, határon átnyúló programok szervezésére is lehetőséget ad. A faluban működő civil szervezetek⁸ bevonása is fontos eleme a programnak. Ezek közül a Co-AGE program szempontjából kiemelendő a teke klub, amely jó keretet ad az idősek és fiatalok közötti kapcsolatépítésnek, illetve a szomszédos osztrák falu idős lakosainak és a bucsuiak közös programjainak.

2.1.2. Csempeszkopács

A Co-AGE program egyik legfontosabb célja, hogy az idősek informatikai készségét erősítsék, amelyhez az önkormányzat biztosít helyet. Kiemelkedő fontosságú tehát az önkormányzat szerepe. Ugyanakkor a település jellegéből adódik, hogy az utóbbi évtizedben az önkormányzat erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy fiatal házaspárok és családok telepedjenek le a községbe. Építési telkek kialakítása zajlott, amelynek következtében sokan költöztek, jórészt fiatal családok a faluba. Ugyanakkor a település őshonos, nagy számban idős lakosai és az új lakosok között nem épült ki szerves kapcsolat. A bizalmi munkatársak és a falu vezetése jó érzékkel olyan program megvalósításába kezdett, amely

⁸ <https://bucusu.hu/civil-szervezetek/>

során pl. a fiatal, gyermeküket otthon nevelő édesanyák és falu idősebb asszonyai között kapcsolat jöjjön létre. A program megvalósításába szerepe van a római katolikus közösségnek. A szociális ellátórendszerben a község falugondnoki szolgálata fontos együttműködő partnere a Co-AGE programnak.⁹

2.1.3. Nádasd

Nádasdon négy olyan fontos szervezetet nevesíthetünk, amely a Co-AGE helyi programjában együttműködő partnerként jelen van. Mindenekelőtt az önkormányzat, amely infrastrukturális hátteret biztosít. E ponton külön ki kell emelni a község újságját, amely a program nyilvánosságát nyomtatott formában biztosítja.¹⁰ Nádasdon működik egy kiváló egyesület¹¹ is, amely szintén támogató partner, és az önkéntesek toborzásában is segítséget nyújt a Co-AGE bizalmi személynek.

A program szempontjából kiemelkedően fontos két egyházi szervezet, a Nádasdi Evangélikus Egyházközség¹², és a Nádasdi Evangélikus Diakóniai Szolgálat¹³. Az előbbi a bizalmi munkatárs személyében (a lelkész), és az önkéntesek toborzásában működik együtt, míg az utóbbi a falu szociális és idős-ellátását végzi, így a Co-AGE program kiegészíti a szolgálatát.

2.1.4. Kétvölgy, Orfalu

E két apró őrségi faluban az önkormányzat és Nemzeti Művelődési Intézet által kiképzett¹⁴ közművelődési szakember fontos partnere a Co-AGE bizalmi munkatársnak. Tekintettel arra, hogy e két településen is a Nádasdi Diakóniai Szolgálat végez falugondnoki és egyéb, idősök szociális segítségét végző szolgálatot, így ez az evangélikus diakónia intézmény is kiemelt partnernek számít.

2.1.5. Boba

Bobán együttműködő partner az önkormányzat, a Bobai Evangélikus Egyházközség¹⁵ és a Lakos Ádám Evangélikus Szeretetszolgálat¹⁶. Továbbá a bobai evangélikus óvoda és általános iskola.¹⁷ A LÁESZ az

⁹ <https://csempeszkopacs.hu/hu/intezmenyek/falugondnoki-szolgalat/>

¹⁰ <http://nadasd.hu/telepulesunk/helyi-ertektar/kulturalis-orokseg-hetdombi-hirek.558>

¹¹ <http://nadasd.hu/intezmenyek/civil-szervezetek-egyesuletek/egyutt-nadasdert-egyesulet.90>

¹² <https://nadasdievangelikus.hu/>

¹³ <https://diakonianadasd.hu/>

¹⁴ <https://nmi.hu/kepzesek/okj-s-kepzesek>

¹⁵ <https://boba.lutheran.hu/>

¹⁶ <https://laesz.lutheran.hu/>

¹⁷ <http://www.remenyik-iskola.hu/remenyik/tagintezmenyeink>

idősek házi segítségnyújtásában, nappali klub működtetésében és étkeztetésben van jelen a településen. Az ellátott idősek a Co-AGE célcsoportjába tartoznak, míg az önkéntesek a helyi evangélikus oktatási intézményekből és gyülekezetből kerülnek ki.

A községben működő civil szervezetekkel¹⁸ is fontos az együttműködés például a község programjainak szervezésekor.

2.1.6. Egyházashetye¹⁹

Vas megyei apró falu, nagy kulturális múlttal, mert a falu szülötte Berzsényi Dániel. Az Őszikék Nyugdíjasklub²⁰ célcsoportja a CO-AGE programoknak. Ide sorolható a Berzsényi Daloskör²¹ is. Ugyanakkor a bobai evangélikus oktatási intézmények és diakónia (LÁESZ) is szoros kapcsolatban áll a faluval. A római katolikus plébániaközösség is az együttműködés része.²²

2.1.7. Nemeskolta, Püspökmolnári²³

E két faluban az önkormányzatok²⁴ mellett fontos együttműködő partner az evangélikus gyülekezet. Püspökmolnáriban a nyugdíjas klub együttműködése kiemelhető, ahol a Co-AGE programok szervezése várható.

2.2 A fenntartó szervezetek karaktere

A Vas megyei együttműködő szervezetek karakterisztikája:

- a.) Önkormányzatok és önkormányzati intézmények (Faluház)
- b.) Egyházi közösségek (evangélikus és római katolikus közösségek)
- c.) Egyházi oktatási és diakóniai intézmények
- d.) Helyi civil szervezetek

¹⁸ <http://www.helyicivil.hu/h/boba-egyesulet-alapitvany>

¹⁹ <https://egy hazashetye.hu/>

²⁰ <https://egy hazashetye.hu/oszikek.html>

²¹ <https://egy hazashetye.hu/daloskor.html>

²² <https://egy hazashetye.hu/hitelet.html>

²³ <http://www.puspokmolnari.hu/index.php/intezmenyek/civil-szervezetek>

²⁴ <https://nemeskolta.hu/hu/>

FEJEZET 3: CÉLOK

A 3. fejezet leírja a stratégiai önkéntes menedzsment követelményeit a Vas megyei régióban vagy a kísérleti közösségekben, partnerközségekben.

3.1. A projekt indulása óta összegyűjtött tapasztalatok (Kiindulási pontok, erősségek, gyengeségek)

A Co-AGE projekt kiindulási pontja az volt, hogy az informális önkéntesség területén Vas megye felkért aprófalvas községeiben az idősek életminőségét javító, nemzetközi tapasztalatokat is megismerő program induljon. A Szombathelyi Evangélikus Szeretetszolgálatáért Alapítvány olyan partnerek (települések) bevonását kezdeményezte, ahol a szervezeti, tárgyi és személyi feltételek is adottak voltak. A kiválasztott településeken már működő, nagyrészt informális önkéntességet gyakorló egyházi és civil közösségek működtek. A bizalmi munkatársak kiválasztása és képzése lehetőséget adott arra, hogy a partnerközségekben formális önkéntes munka induljon és az önkéntesmenedzsment felálljon.

Erősségek: A partnerközségek nyitottsága, a meglévő önkéntes potenciál, a közreműködő szervezetek együttműködése és személyi kapcsolatok, bizalmi viszony.

Gyengeségek: Az önkéntes elköteleződés informális jellege, és a professzionális önkéntes munka gyakorlatának hiánya.

3.2. Rendelkezésre álló struktúrák

A Co-AGE projekt épít a lokális humán és infrastrukturális erőforrásokra. A különböző informális önkéntességet végző szervezetek és civil szerveződések tapasztalata és kapcsolati tőkéje fontos adalékot jelentenek. Az egyházi közösségekben működő szolgáló attitűd és a meglévő civil szervezetek szervezeti kultúrája, kiegészülve a helyi politika és nyilvánosság lehetőségeivel; alapvetően strukturálják, és keretezik a Co-AGE projektet.

3.3. Fejlesztési igények

A projekt előkészítése és az eddig tapasztalatok azt mutatják, hogy a Co-AGE projekt egyik nagy hozadéka, hogy a helyi közösségek e programon keresztül megtanulják egy professzionális önkéntes stratégia és program előkészítését és bonyolítását. Ez a fejlesztési igény kezdettől fogva

megfogalmazódott. Ugyanakkor másik jelentős igény, éppen a programot alapvetően befolyásoló világvárvány miatt, az online közösségi terek létrehozása, a tagok képzésével és továbbképzésével kapcsolatban merült fel.

FEJEZET 4: MENEDZSMENT – FOLYAMATOK

A 4. fejezet a Co-AGE projekt keretein belüli menedzsment folyamatokat írja le a Vas megyei régióban, a partnerközségek (mini) projektjei segítségével.

4.1. Az önkéntesek feladatainak definíciója

A Vasi régió partnerközségeiben kulturális, vagy szociális karakterű miniprojekteket, programsorozatot dolgoztak ki a bizalmi munkatársak, és rendszeres előadásokat és közösségi alkalmakat szerveznek. Célzottan az egyedülálló, az izolálódás veszélyének kitett idősekre koncentrálnak. Az ő megszólításukat, projektbe kapcsolásukat kiemelten fontosnak tartják az időskori krízissel való sikeres, adaptív megküzdés, illetve lelki egészségük védelme érdekében.

Az önkéntesek az esetek többségében, toborzás során a falu lakosságából kerülnek ki, akik segítik a bizalmi munkatársak tevékenységét. A Stakeholder analízisek alapján elmondható, hogy a menedzsment folyamatokban nagy hangsúlyt fektetnek a falvak különböző csoportjainak a bevonására.

A mentori látogatások alapján is megállapítható, hogy már a miniprojekt előkészítési fázisában falunként több önkéntes csatlakozott a programhoz, így a toborzások sikeresek voltak. Az önkéntesek speciális feladata a program előkészítése, személyes meghívás, a program elbonyolítása és segítése. Az önkéntesek „karbantartása” és mentorálása a bizalmi személyek feladata, de külső szakember segítségét is igénybe vehetik a Co-AGE ATHU-123 keretében. Az önkéntesekkel önkéntes szerződést kötöttek, és motivációs és jutalmazási terv is készül. A programokkal járó költségeket a gesztor (konzorciumi partner) Alapítvány pályázati forrásból, illetve saját erőként, tehát önköltségből állja. Ugyanakkor az önkéntes humánerőforrás hozadéka, hogy sok eszközben, alapanyagban mérhető adomány is felhasználásra kerül. Az intézményi együttműködés pedig ingyenes terem (faluház, egyházi közösségi tér) és eszközhasználat (hangosítás, vetítés, sokszorosítás) formájában jelenik meg.

4.2 Keretfeltételek megteremtése

A fentiekén túl, a keretfeltételek megteremtése is a menedzsment feladata. A költségek mederben tartása, a keretek és külső feltételek biztosítása a bizalmi személyek feladata. Ide tartozik a nyilvánosság biztosítása is, ahol a hagyományos print (hirdetőtábla, faliújság) mellett sokkal nagyobb jelentősége van a virtuális falutér (Facebook online platform) karbantartásának. A program szinte minden helyszínén az idősbárát programok legfontosabb részévé vált a digitális tudás átadása, szinten

tartása és virtuális falutereken zajló információ átadás és információhoz jutás támogatása. A Vas-i régió Co-AGE program első felének egyik sikertörténete ez az idősbárát infokommunikációs fejlesztés. Mindez persze összefügg a világvárvány okozta helyzettel.

A bizalmi személyek munkájukban szakmai (szupervízió) és rendszeres személyes (mentori) támogatást kapnak a program teljes ideje alatt személyes és csoportos találkozókra, és online.

4.3 Értékelés és továbbfejlesztés

A minőségi önkéntes program fontos eleme és menedzsment folyamat része az evaluáció, vagyis a szakmai munka rendszeres kiértékelése. A Vas-i régióban a bizalmi személyek szakmai és mentori támogatása professzionális módon történik, mert az Alapítvány külső szakember bevonásával biztosítja a bizalmi személyek támogatását. Ez kiterjed a szakmai kísérésre (szupervízió), és a humánerőforrás fejlesztésére és mentorálására. A rendszeres találkozók során a program partnerközségenkénti előre haladásáról a szakértő képet kap, és szakmai visszacsatolás keretében segíti a menedzsment folyamatot. E szakmai támogatás kiterjed az önkéntes menedzsment minden elemére (toborzás, kiválasztás, képzés, dokumentálás, mentorálás, jutalmazás, önkéntes munka evaluációja, jutalmazás, motiválás, elbocsátás stb.) Az állandó kapcsolat a bizalmi személyek és szakmai tanácsadó, külső munkatárs megteremti a fejlődés és a program közös fejlesztésének a kereteit. A külső szakértő a bizalmi munkatársak, mint önkéntes koordinátorokkal együtt (team work) építik fel az önkéntesmenedzsment elemeit, így a bizalmi munkatársak valódi koordinátor-vezetői szerephez jutnak a program során, és új készségekkel gyarapodnak.

FEJEZET 5: KOORDINÁCIÓS FOLYAMATOK

5.1 Az önkéntesek elérése, toborzása és megnyerése

Minden formális önkéntes program alapja, hogy az adott szervezet önkéntesstratégiát készít, amelyben rögzíti az önkéntesség szerepét a szervezetben, és akciótervet készít potenciális önkéntesek elérésére, képzésre és karbantartásra. A Co-AGE határátívelő programban a hazai és nemzetközi szakmai tapasztalatok rendelkezésre állnak ahhoz, hogy sikeres program valósuljon meg. A bilaterális modellről készült tanulmány kifejti a professzionális önkéntes program elméleti hátterét. A Vas-i régióban megvalósuló idősbárát önkéntesprogramok esetében az önkéntesek elérése jórészt a meglévő szervezetek (egyházi és civil) és a bizalmi személyek személyes és hiteles kapcsolatrendszerén keresztül történik. A projektben megvalósított miniprojektek jó próbaprogramok, és fontos tapasztalatokat adnak a projektidő meghatározóbb részére. E tapasztalatok kiterjednek a célcsoport elérésére, vagyis, hogy hány idős embert lehet bevonni, és érdekeltté tenni. Ugyanakkor az önkéntesek elérése és aktivizálása terén is lakmusz funkcióval bír.

Általános tapasztalat, hogy a személyesen megkeresett és a program lényegébe involvált személyek egyben formális önkénteseivé is váltak a programnak.

Az önkéntesmenedzsment feladata a toborzás után jelentkező jelöltek alkalmasságának tisztázása. E területen a külső szakmai segítő a bizalmi személyek felkészítésben nyújt segítséget a szupervízió keretében. Az alkalmasság tisztázása egy személyes elbeszélgetés keretében történhet, amely során bizonyos általános és specifikus szempontok alapján dönthet a bizalmi személy, önkéntes koordinátor az adott önkéntesjelölt szerződteséről.

Az alkalmasnak ítélt személy az önkéntes szerződés megkötése előtt egy úgynevezett bevezetési folyamaton, önkéntes képzésen vesz részt, amelynek végén dönti el, hogy vállalja-e az önkéntes tevékenységet.

Az „Onboarding folyamat” fontos elemei:

- a.) A fogadó szervezet ismertetése
- b.) Az önkéntesprogram részletei (elvárások és lehetőségek)
- c.) Önkéntes identitás, személyiségközpontú beszélgetésvezetés
- d.) Jogi információk (munkavédelem, diszkréció, stb.) átadása az önkéntességgel kapcsolatban

- e.) A szerződéskötés előkészítése, adatfelvétel és vállalások tisztázása a fogadó szervezet és az önkéntes oldaláról

5.2 Az önkéntes munka koordinálása

A Co-AGE Vas-i régióban megvalósuló idősbárát önkéntesprogram kulcsszereplője a bizalmi munkatárs. A bizalmi munkatárs egy komplex szerepkörben végzi feladatát, de egyik legfontosabb feladata az önkéntesek koordinálása. A formális önkéntesprogram szíve, a koordinátor, aki az adminisztratív feladatokon túl, az önkéntes csapat vezetője is. A Vas-i régióban a bizalmi munkatársak is önkéntesek, ezért beszélhetünk kétszintű önkéntes programról. A bizalmi személy önkéntes munkájának komplexitása követeli meg, hogy egy külső szakértő képezze, segítse és kísérje a munkát. Ezt a támogatást a program a Vas-i régióban biztosítja.

5.3 Hálózatos gondolkodás

Kétszintű hálózatos koncepció valósul meg. A bizalmi személyek között tudatos hálózatépítés zajlik, amelynek alapját a bizalmi személyek program képzése biztosította. A képzés zárása után, a miniprojektek és a különböző egyéb programok kapcsán online és személyes egyeztetések is vannak. A második szint a bizalmi személyek által koordinált önkénteskörök hálózatba szervezése, amelyre lehetőséget biztosít a program például a tanulmányi utak szervezésével, illetve online és offline találkozók és továbbképzések szervezésével.

5.4 Az önkéntesek továbbképzése és vezetése

Az önkéntesek „karbantartása” a koordinátor feladata, de szakmai szupervízió alkalmával a külső szakértő segítségét kérheti minden olyan kérdéssel kapcsolatban, amely az önkéntesmenedzsmenthez tartozik. Ezen felül a külső szakértő a helyi önkéntes csoportképzésben, fejlesztésben, mentorálásában is igény szerint vesz részt. A bizalmi személlyel együtt, csoportos szupervíziót és továbbképzést tart. Ezt a Vas-i régióban megvalósuló Co-AGE program biztosítja.

FEJEZET 6: LEHETŐSÉGEK ÉS KONKRÉT PÉLDÁK

Ez a fejezet azokat a konkrét ajánlatokat írja le, amelyek elérhetőek vagy lesznek elérhetőek a Co-AGE projekt keretében az Vas-i régióban vagy az egyes partnerközösségekben. Figyelembe veszik a helyi/regionális körülményeket, igényeket és keretfeltételeket.

6.1 Lehetőségek az idősek embereknek partnerközösségekre bontva:

6.1.1. Bucsú:

A községben kulturális projektet valósítanak meg, amelybe a falu idősek lakosait várják. Ugyanakkor az önkéntesek feladata, hogy adatbázis is készüljön a projekt utáni fenntarthatóság biztosítása érdekében. A célcsoport nem csak felhasználói oldalon célcsoport, hanem a program célja, hogy idősek lakosok közül is az aktív időskor jegyében, önkéntesek szerveződjenek. Bucsuban a lokálpatriotizmus erősítését szolgáló előadássorozat célja, hogy a közös tudás, az idősek emberek életútja, tárgyi emlékek, és közös emlékezés csoportmunkává alakuljon. E folyamat eredménye, hogy az idősek lakosok maguk is vállalnak önkéntes munkát a program keretein belül, vagy azon túlmutató módon.

6.1.2. Csempeszkopács

A fiatal, gyermekükkel napközben egyedül lévő édesanyák, a baba-mama klub tagjai és idősek klubjának hölgytagjai, „pótnagymamák” találkozási és közös programja egy hosszútávú önkéntesprogram elindítója lehet, amelyben az idősemberek segítő és támogató önkéntes munkát végeznek. Minden a község idősek és fiatalbarát imágóját erősíti.

6.1.3. Nádasd

Az evangélikus gyülekezet aktív idősek tagjai a programok keretében szolgáló csoporttás szerveződhetnek (diakónia, látogató csoport), amely erősíti a gyülekezeti közösség, de a falu közösségének kohézióját is.

6.1.4. Kétvölgy, Orfalu

A kis településen megvalósítandó mini és hosszútávú projekt lényege, hogy az egyedül élő, egymástól fizikai értelemben távol is élő idősek emberek háztartási szükségleteiben adjon segítséget. Az még mobil és otthonukban sok mindent maguk reparáló idősek emberek így egymás segítőtivé válnak, illetve a fiatalabb önkéntesek bevonásával és a falugondnoki szolgálat közreműködésével, kiépülhet egy mini

figyelő és ezermester hálózat, ami erősíti a településeken a szolidaritást, a biztonságérzetet és komfortérzetet.

6.1.5. Nemeskolta, Püspökmolnári

E két faluban a legfontosabb cél, hogy az idősebbek a hagyományos közösségi terekbe (idősklub, egyházi közösségek) visszatérjenek. Az egyházi közösségekben nagy múltú informális önkéntesség zajlik (templomtakarítás, harangozás, temetőrendezés, híryagosztás, adományok gyűjtése, kertrendezés). A cél, hogy az jórészt, de nem kizárólagosan, idősekből álló informális önkéntes munkának legalább egy részét formális önkéntes tevékenységgé alakítsák a Co-AGE program keretein belül.

6.1.6. Boba, Egyházashetye

Mindkét faluban jól működő civil és egyházi körök vannak, amelyeknek tagjai (gyakran idős személyek) informális önkéntes tevékenységet folytatnak. A program a generációk együttműködésére teszi a hangsúlyt és ebben a két faluban az idős generációk tapasztalatátadása a fiataloknak kerül a középpontba. A receptjeiket megosztó, és tudásukat továbbadó idősek potenciális hosszútávú önkéntesekké válhatnak. Az iskola bevonása pedig a generációk közötti együttműködést erősíti.

FEJEZET 7: EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

Ez a fejezet leírja, hogy mely szereplők fontos együttműködő partnerek a Co-AGE projekt összefüggésében az a Vas-i régióban, és hogyan járulnak hozzá a program sikeréhez.

7.1 Az együttműködések leírása

A Co-AGE ATHU határon átívelő program alap gondolata, hogy a program megvalósulásának helyszínén minél szélesebb társadalmi összefogást indukáljon. A lokális politikai szereplőkkel, az egyházakkal és a civil szervezetekkel számol. A Vas-i régió szinte minden partnerközségében ezek az együttműködések kialakultak és a program hatására erősödni is fognak. A falvakban működő egyházközségi vagy plébániai közösségek fontos partnerek az idős célcsoport elérésében és az önkéntesek toborzásában is. A civil szervezetek (pl. dalos kör, hagyományőrzők) programjait egészítik ki és gazdagítják a Co-AGE által nyújtott egyedi programok, például az online eszközök és terek területén. Mivel a pályázat lényege, hogy idős emberek elmagányosodását lassítsa, és aktív időskort támogasson, életminőség emelő programokat szervezzen, ezért megkerülhetetlen az együttműködés a falvakban működő szociális és egészségügyi szereplőkkel. Az egyházi együttműködés keretén belül, a vasi régió projektjének nagy erőssége, hogy Nádasdon, Orfalun, Kétvölgyön, Bobán is az evangélikus diakóniai szolgálat partnerként vesz részt a Co-AGE programban, és két vezető munkatárs egyben önkéntes bizalmi munkatárs is, ami lehetővé teszi, hogy az intézmény és az önkéntesség egymást erősítő hatása is kibontakozzon a Co-AGE program keretén belül.

7.2 Az együttműködés jelentősége a fenntarthatóság szempontjából

Minden partnerközség elemi érdeke, hogy a Co-AGE program legfontosabb és legjobban működő elemei a pályázat lezárása után is tovább működjön. Az önkéntesség kultúrájának fejlesztése garanciát jelent erre, illetve az együttműködő egyházi és civil szervezetek portfóliója is bővül a program hatásaként. Így kooperáció nagyobb összhangot teremt a partnerek között, és így nem csak az idős célcsoport, hanem a közreműködők is erősödnek. Cél, hogy az idősbarát község elnevezés fennmaradjon, és régió más települései számára is követendő példát és kipróbált metodikát nyújtson.